

Cristian Preda

TIRANUL CU NAS MARE ȘI CU SUFLET FOARTE MIC

**Lirică politică, sloganuri electorale
și versificații satirice de campanie
de la 1834 până în zilele noastre**

Cuprins

În loc de introducere	7
De la domnii regulamentari la abdicarea lui Cuza.....	11
De la plebiscitul în favoarea lui Carol I la sfârșitul Marelui Război	71
De la primul scrutin universal masculin la proclamarea republicii	179
De la Frontul Democrației Populare la Frontul Salvării Naționale	267
În zilele noastre... ..	342
Câteva concluzii	383
<i>Note</i>	387
<i>Glosar</i>	439
<i>Lista versurilor selectate</i>	441
<i>Indice de persoane</i>	453

După asasinarea lui I.G. Duca, „nimic nu mai avea să fie ca înainte”, observa un istoric care, studiind întregul deceniu trei, a constatat că, pentru prima dată, validarea mandatelor din Cameră a avut nevoie de 17 ședințe¹²¹. Premier este tot un liberal, Gheorghe - zis Guță - Tătărescu.

Întrucât mergea la numeroase festivități organizate în țară, el devine personajul unei epigrame a lui Stelian Ionescu-Angel :

Plimbăreț, cu tot guvernul
La serbări, faci acoladă
C-ai ajuns să fii iubit :
Prim-Ministru de... paradă.

Și Dinu Brătianu avea privilegiul portretizării în versuri, fiindcă nu fusese de acord cu declararea stării de asediu și cu cenzura presei :

În contra stării de asediu
Te-ai pronunțat neîncetat,
Câtând să stabilești un mediu...
Zadarnic... ești asediat¹²².

Împotriva cenzurii se pronunță și A.C. Cuza, vechi epigramist. El publică o epigramă în care își imaginează că s-ar desființa acest mecanism de control autoritar asupra opiniei, ca să arate cu degetul spre cenzori :

Pe la, pe la noi,	A murit Cenzura...
Numai lucruri noi :	Lacrimi și jelanii,
Zvon că ura ! ura !	Cenzorii, sărmanii ! ¹²³

Țara era iar în campanie, dar de data aceasta pentru locale. LANC își scrie manifestele electorale antisemite în versuri. Cel adresat votanților din Satu Mare, de pildă, învinuiește partidele vechi că au îngăduit „înrobirea la jidan”, motiv pentru care cere renunțarea la ele și intrarea pe „drumul drept”, acesta fiind, de fapt, semnul electoral al cuziștilor :

Hai, pe Cuza să-l urmăm,	Jidovii nesăturați,
Pe drum drept azi să călcăm.	De oriunde alungați,
De partide să scăpăm	Toți aicea s-au oprit
Pe jidani să-i vânturăm.	Toți la noi s-au cuibărit ¹²⁴ .

Ziarul în care apăreau asemenea rânduri dezgustătoare avea pe frontispiciu, lângă titlu, svastica și elogia realizările Germaniei

naziste¹²⁵, dezvoltând, pe de altă parte, o obsesie în privința numărului de evrei. Într-un chenar publicat în ediția din 11 noiembrie a *Apărării Naționale* despre „colonia jidovească în București” se susținea că numărul evreilor din capitală fusese în 1820 de 127, ei ajungând să fie peste 100.000 în 1914 și 250.000 în 1934: nu corectitudinea acestor cifre îi preocupa pe autori, ci stârnirea urii viscerale împotriva unei părți a cetățenilor români. Până și plugușorul era poluat de antisemitism. Textul cântului tradițional de Anul Nou era împănât cu referințe la votare, care-l învinuiau pe cetățean:

Dar de traiu-i blestemat	Și-l dă el nu știe cui,
Și creștinu-i vinovat,	Îl dă chiar jidanului
Căci e votu-n mâna lui	Slugilor plecate lui.

Plugușorul se adresa intelectualilor, cărora li se cerea să-l susțină pe A.C. Cuza:

Gândiți fraților cu carte	Să scăpăm și de jidani
Dacă asta se mai poate	Și de hoți și șarlatani.
Cercetați și vedeți bine	Numele l-avem pe buze:
Căci acum avem cu cine	Este domnul nostru Cuza.

Subliniind identitatea academică a acestuia, dar și înrudirea cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza, versurile LANC anunțau ceasul libertății:

A.C. Cuza Profesorul,	Căci acum sunat-a ora
Coborât din Domnitorul,	Ora cea de libertate
Ce-a jurat cu-a lui oștire	Și de sfânta-ne dreptate,
Să ne-aducă mântuire.	Hăi! ... Hăi! ¹²⁶
Hai Români să-ntindem hora	

Despre libertate, dar în sensul ei clasic, nu corupt de xenofobie, vorbea și ziarul oficial al național-țărăniștilor:

Altfel nu se va mai putea trăi,
Se va putea numai muri.

Așa se încheia un articol al lui Demostene Botez, intitulat „Apărarea libertății”, care comenta debaterile din Senat referitoare la Legea privind apărarea statului. Acestea aveau loc simultan cu procesul intentat ucigașilor lui I.G. Duca și cu campania pentru alegeri comunale. Botez sublinia că „știrbirea libertății” pentru

„apărarea unei ordini legale” nu trebuie „să se transforme în apărarea ilegalităților revoltătoare pentru protejarea cărora să ni se ia cuvântul de protest și de revoltă”¹²⁷.

Discursul electoral al PNT menționa abuzurile comise de guvern – „furt de cărți de alegător, arestare de alegători, samavolnicii abjecte și chiar crime”¹²⁸ – și, așa cum procedase și PNL când țărăniștii erau la guvernare, exagera fracturile din sânul partidului advers, creând în acest fel percepția că puterea divizează. PNT se folosea de această retorică într-un moment când organizațiile sale fuzionau cu „țărăniștii” conduși de dr. Lupu.

Pe de altă parte, penetiștii au sperat să recâștige un bastion important al puterii, și anume primăria capitalei. Dem. I. Dobrescu, care fusese la cârma Bucureștiului, dar era suspendat din post de liberali, voia să revină în fotoliul de primar la alegerile din 30 mai 1934. Un apel lansat de PNT îl transforma într-un erou, care făcuse într-un mandat ce nu reușiseră alții în decenii: „Cetățeni ai Capitalei, Primarul vostru este Dem. I. Dobrescu. A luat în primire acum 5 ani cocina lui Bucur și a transformat-o în orașul lui Bucur. Ceea ce au neglijat alți primari în 40 de ani a reușit Dobrescu. Ajutați-l să ne construiască adevărata Capitală a României Mari, fără oftică, fără noroaie, fără praf și să desăvârșească opera începută”¹²⁹. Candidatul PNT a pierdut. Amicii săi politici i-au învinuit pe liberali că au recurs la „sistemul umpluturii”: așa se numea aducerea la vot cu camioane a unor alegători – mai ales măturați și prostituate – care foloseau documente de vot care nu le aparțineau lor, ci unor medici sau avocați fictivi. Cererea de anulare a scrutinului nu a avut succes.

Consilierii locali au fost rareori personaje ale liricii politice. Rolul lor este mereu minor, nefiind altceva decât parte a unei mașinării de vot. Dacă se întâmplă să apară totuși în vreun catren, e pentru detalii care n-au neapărat de-a face cu politica. Așa e cazul unei creații a lui M.Ar. Dan, dedicate unui măcelar, despre care aflăm că ar fi cântărit 140 de kilograme și că tocmai fusese ales președinte al Casei Cercuale din Timișoara:

În contra lui n-am nici un dinte
De-accea nu vorbesc cu răutate,
Constat c-ales a fost ca Președinte
Un om – în adevăr – „cu greutate”¹³⁰.

Detaliile fac, desigur, diferența. Inclusiv când este vorba despre persoane sus-puse. Cultul lui Carol al II-lea este atent îngrijit. Când se împlinesc cinci ani de la Restaurație, e editat un volum masiv cu mărturii ale celor care l-au cunoscut în diverse ipostaze. Unul dintre texte elogiază calitățile militare ale lui Carol din vremea Primului Război Mondial, când a condus un batalion de vânători de munte „pe drumul trist al retragerii în Moldova”. În ciuda împrejurărilor nefericite, soldații fuseseră – din câte se pare – entuziaști :

Vânător cu șapte vieți	Când oi zice busuioc
Bag dușmanii-n sperieți	Târgu-Ocnei arde-n foc.
C-au în frunte pe-un maior	Vânătorii ce făceau?
Și pe-un Prinț moștenitor.	Mii de dușmani doborau
Au în frunte pe Țeposul	Țara lor și-o apărau ¹³¹ .
Și pe Carol inimosul.	

Imnurile sunt la modă. Se fac chiar concursuri. Unul este inițiat de organizația de tineret a LANC. Iată cum sună o poezie ce-i reunea pe doi extremiști sub stindardul unui război religios :

Izbânda creștină ne-așteaptă
Alături de Cuza și Crainic, sub steag
Lupta-vom de-a pururi în lupta cea dreaptă,
Iar mâine credința, izbânda și steagul
Vor râde de dragul
Căminului drag.

Tonul este mesianic, iar nerăbdarea – foarte mare :

Veniți luptători spre cuvântul
Profetic și mare ! Veniți într-un gând !
Să smulgem din gheare de Iudă pământul,
Redându-i viața senină, cu soare !
Nădejdi viitoare
Veniți mai curând !¹³²

Nichifor Crainic intrase în formațiunea politică a lui Cuza în martie 1935. În iulie se constituie Partidul Național-Creștin, prin fuziunea LANC cu Partidul Național-Agrar al lui Goga, poetul devenind președintele PNC. Apariția noii organizații este întâmpinată cu un poem care cântă bucuria voievozilor, a Basarabilor și a Pârcălabilor, dar și a haiducilor, fericiți să-i descopere pe liderii PNC :

Durerile-ncep să dispară
 Și glia să freamăte tainic :
 Se mișcă norodul din țară
 Cu Cuza, cu Goga și Crainic.

Credința promite dreptate și libertate, adică - în interpretarea PNC - eliberarea de partidele care urmăreau „exploatarea nației românești” :

Veniți lângă noi cu credința
 C-a noastră va fi libertatea ;
 Cu Cuza ni e biruința,
 Cu Goga ni este dreptatea¹³³.

Lângă acest poem, un articol al lui Crainic explică în ce fel, constatând „moartea democrației”, național-creștinii vor împlini „toate aspirațiile noului Stat al României Românilor”. Competiția dintre naționaliști urcă tonul diabolizării. O ilustrează Radu Bardă, care îi numește pe evrei „jidani” - scris cu majuscule - și face din ei „lipitori”, avertizându-i pe creștini că, dacă nu fac ceva, vor fi uciși :

Scutură-te, măi creștine,
 De JIDANII de pe tine,
 Că JIDANII-s lipitori
 Și te sug până ce mori¹³⁴.

Același autor cerea insistent boicotarea produselor evreiești :

Cadă-mi carnea de pe oase și nebun în pat să zac
 Când intra-voi ca să cumpăr de la Ștrul măcar un ac¹³⁵.

Ziarul ce tipărea asemenea imprecății avea grijă să facă lista cinematografeilor „conduse de creștini”, pentru a evita contactele cu românii stigmatizați ca „străini”, și cerea boicotarea concurenței din presă : „Români ! Nu cumpărați nimic de la jidani. Nu citiți presa jidovească : *Dimineața*, *Adevărul*, *Lupta*, *Zorile*, *Cuvântul liber*”. E un apel difuzat, multe săptămâni la rând, în cursul anului 1935.

Dar ce anume apărea în acele publicații puse la index de extremiștii de dreapta ? *Cuvântul liber* era o revistă de stânga, avându-i printre colaboratori pe doctrinarul marxist Șerban Voinca, pe graficianul Ion Anestin ori pe scriitorii Felix Aderca, Alexandru Sahia, Gherasim Luca și Miron Radu Paraschivescu, în care erau condamnate crimele

hitleriste, era criticat antisemitismul lui Eminescu și se făcea elogiul muncii fizice a proletarilor :

În portul vast eu sunt hamal infect
Nu valorez o sumă tocmai mare.
Pentru agenți sunt semnul de-nțrebare
Și sunt tratat ca „individ suspect”.
Eu nu mă port cu ghetete lustruite
Am unghiile mari și bătăături.
Muncesc s-astup acasă patru guri.
Și nu iubesc femei sulemenite¹³⁶.

Zorile – ca și gazeta pe care a continuat-o, *ABC* – a fost dirijată de Emanoil Socor. În paginile ei este cultivată o atitudine antifascistă fermă și-i deplânsă precaritatea condiției muncitorilor. De pildă, în primele două numere din 1936 se cere protecție pentru vânzătoarele din magazinele de mezeluri, ca și pentru slujbașii poștali ori pensionarii ceferiști și sunt publicate versurile unei poete minore, Maria Cunțan, care, pentru a descrie sărăcia, se folosește de figura unei mame silite să-și abandoneze copiii :

Copii săraci și rătăciți
În prag la ușa mea
Închideți ochii și-adormiți
Orfani fără de stea.
Cu câtă trudă v-am lăptat

Ce jale mi-e de voi,
Căci plec departe unde-n sat
La țărniuri valurile bat
Vă las flămânzi și goi¹³⁷.

Dimineața își continua linia editorială, deplângând situația salariilor, care creșteau doar în cazul demnitarilor :

Frunzuliță foi de brad
Toate lefurile scad...
Scad și la funcționari
Scad și la mămăligari,
Scad la orice angloiați

Conștopiști și ipistați ;
Numai la miniștri, cică
Lefurile se ridică ;
Numai la subsecretari
Lefile se fac mai mari.

Era denunțată și generalizarea hoției :

Foaie verde foi de zgură
Și în vremea asta dură
Toată lumea fură, fură

Și se jură că nu fură
Și din Vlașca până-n Chertu
Stăpânește numai șperțu¹³⁸.